

Roman Szul

Separatyzmy, ruchy niepodległościowe
i regionalizmy we współczesnej Europie

Seminarium EUROREG

14. 11. 2024

**SEPARATYZMY,
RUCHY
NIEPODLEGŁOŚCIOWE
I REGIONALIZMY
WE WSPÓŁCZESNEJ
EUROPIE**

**Roman
Szul**

SERIA EUROREG

Definicje „regionu” i „regionalizmu”:

1. Region – część świata, np. Europa, Bliski Wschód itp.
Regionalizm – współpraca państw znajdujących się w jednym regionie świata

2. Region – część państwa (kraju) – np. Śląsk, Kaszuby, Katalonia

Regionalizm – ochrona, wzmacnianie lub eksponowanie specyfiki regionu jako części państwa

Okoliczności powstania książki, dwa etapy:

2011-12 – zasadnicza część – regiony i regionalizmy:
teoria i przypadki

2022-23 – aktualizacja, rozszerzenie o problematykę separatyzmów /ruchów niepodległościowych i zmian geopolitycznych

Źródła informacji

- literatura cytowana
- wiedza zinternalizowana
- literatura nie cytowana
- obserwacja, kontakty, w tym „łączenie przyjemnego z przyjemnym”

SPIS TREŚCI

Wstęp

Część I. POJĘCIA I TENDENCJE OGÓLNE

1.Definicje

Region. Naród. Państwo narodowe. Nacjonalizm. Grupa etniczna, mniejszość narodowa. Separatyzm, ruch niepodległościowy. Irredenta.

2.Tożsamość

Rodzaje tożsamości.

2.1.Tożsamości indywidualne i zbiorowe

2.2.Regiony

2.2.1.Regiony fizyczno-geograficzne

2.2.2.Regiony ekonomiczne

2.2.3.Regiony kulturowe

2.2.4.Regiony historyczne

2.2.5.Regiony administracyjne

2.2.6.Nakładanie się kryteriów wydzielenia regionów – regiony jedno- i wielowymiarowe

3.Siła, relacje, struktura i dynamika tożsamości

3.1.Relacje tożsamości: tożsamości wykluczające się i neutralne

3.2.Struktura siły tożsamości (tożsamości silniejsze i słabsze)

3.3.Dynamika tożsamości (zmiany siły tożsamości)

3.4.Przekształcanie się tożsamości regionalnej w etniczną i narodową

4. Historia państw jako czynnik, który ukształtował współczesne struktury tożsamości

4.1. Typy państw

4.2. Państwo feudalne

4.3. Państwo absolutystyczne

4.4. Państwo narodowe

4.5. Imperium wielonarodowe

4.6. Państwo socjalistyczne

4.7. Inne formy państwowości (republiki miejskie, ligi, konfederacje, państwa zakonne)

4.8. Podsumowanie

5. Aktywiści regionalizmu i ruchów narodowych

6. Czynniki zewnętrzne wpływające na regionalizm i ruchy separatystyczne / niepodległościowe

7. Wyłanianie się nowych państw. Warunki sukcesu ruchów separatystycznych / niepodległościowych

8. Regionalizm we współczesnej Europie (na tle szerszych procesów społecznych i politycznych)

8.1. Europa zachodnia i rola integracji europejskiej

8.2. Europa środkowa i wschodnia - upadek socjalizmu (komunizmu) i rozpad państw federacyjnych

8.3. Europa zachodnia po II wojnie światowej

8.4. Europa środkowo-wschodnia po roku 1989

Część II. PRZEGLĄD (sytuacja po II wojnie światowej)

EUROPA ŚRODKOWA I WSCHODNIA

ZSRR/ROSJA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny rozpadu ZSRR

LITWA, ŁOTWA, ESTONIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny budowy niepodległego państwa (po rozpadzie ZSRR)

MOŁDAWIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny niepodległej Mołdawii

UKRAINA

Charakterystyka ogólna

Zarys historii niepodległej Ukrainy (po rozpadzie ZSRR)

JUGOSŁAWIA

SŁOWENIA i CHORWACJA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny budowy niepodległego państwa

Istria – regionalizm istriański

BOŚNIA I HERCEGOWINA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny powstawania państwa Bośni i Hercegowiny

MACEDONIA PÓŁNOCNA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny niepodległej Macedonii Północnej

KOSOWO

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny secesji/niepodległości Kosowa

CZARNOGÓRA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny ponownej niepodległości (samodzielności) Czarnogóry

SERBIA

Wojwodina – regionalizm Wojwodiny

CZECHOSŁOWACJA (CZECHO-SŁOWACJA)

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny powstania i rozpadu

Morawy – regionalizm morawski

RUMUNIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Mniejszość węgierska i regionalizm seklerski

POLSKA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Kaszuby

Śląsk

Podhale

Regionalizm w pozostałych krajach Europy środk.-wschodniej (Bułgaria, Węgry, Albania)

EUROPA ZACHODNIA

HISZPANIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Katalonia

Baleary

Kraj Walencji

Kraj Basków

Nawarra

Galicja

Asturia

Andaluzja

Wyspy Kanaryjskie

Pozostałe regiony

BELGIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Flandria

Walonia

Bruksela

Wspólnoty językowe Belgii

WIELKA BRYTANIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Anglia

Szkocja

Walia

Irlandia Północna (Ulster)

Regionalizm kornwalijski

Wyspa Man i Wyspy Normandzkie

WŁOCHY

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Liga Północna (Liga Lombardzka, „Padania”)

Sardynia

Friuli

Górna Adyga/ Południowy Tyrol

Regionalizm laryński

Valle d’Aosta (Dolina Aosty)

Piemont

Inne regiony

NIEMCY

Uwagi ogólne

Rys historyczny

Bawaria

Językowy regionalizm dolnoniemiecki

Tradycyjne społeczności etno-językowe

Serbołużycanie

Inne regiony

HOLANDIA (KRÓLESTWO NIDERLANDÓW)

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Fryzja

Limburgia

Inne regiony

SZWAJCARIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Etno-regionalizm retoromański

Inne przypadki ruchów regionalnych w Szwajcarii

FRANCJA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Korsyka

Bretania

Okcytania

Alzacja

Regionalizm oïl (pikardyjski) FINLANDIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Wyspy Alandzkie

Ludność szwedzkojęzyczna

Sami DANIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Wyspy Owcze

Grenlandia

SZWECJA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Scania (Skåne)

PORTUGALIA

Charakterystyka ogólna

Rys historyczny

Azory

Madera

Pozostałe państwa Europy zachodniej

ZAKOŃCZENIE

Zakres czasowo-geograficzny:

Europa po II wojnie światowej, ale z uwzględnieniem przeszłości, jeśli trzeba dla wyjaśnienia genezy zjawisk, sięgającej średniowiecza

Sposoby pojawiania się nowych państw:

- Osierocenie (rozpad państwa, wycofanie się państwa)
- Wybicie się na niepodległość. Warunki:
 - Mobilizacja
 - Słabość przeciwnika
 - Pomoc zewnętrzna

Przykłady: Irlandia, Szkocja, UK; Portugalia, Katalonia, Hiszpania

Determinanty siły dążeń

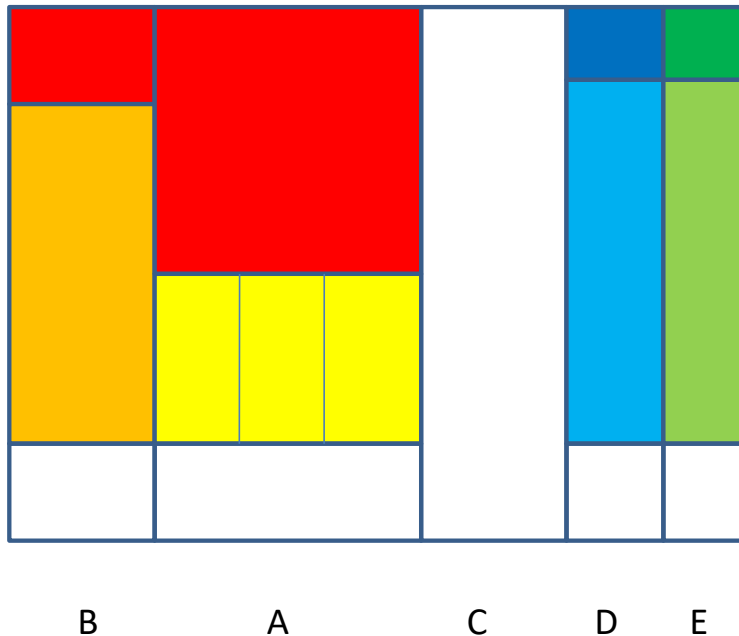
separatystycznych/niepodległościowych i regionalizmów

(dlaczego w jednych regionach regionalizm/ separatyzm/ ruch niepodległościowy jest silny a w innych słaby lub go nie ma):

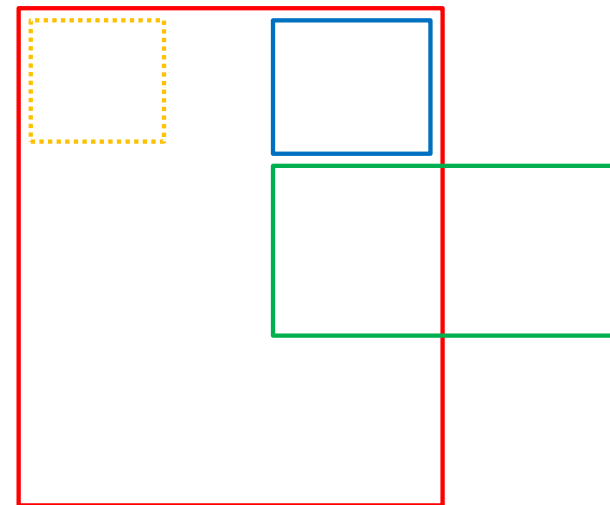
- terytorialna struktura tożsamości, mapy mentalne i zmiany struktury tożsamości i map mentalnych
- obiektywne i subiektywne determinanty tożsamości, rola samooceny, rola czynnika historycznego

3.2. Struktura siły tożsamości (tożsamości silniejsze i słabsze)

„Przekrój pionowy” tożsamości

Mentalne mapy ojczyzny z p. widzenia obszarów A B, D, E

Obszar B – silna tożsamość regionalna, słaba ogólnopolska, A – silna tożsamość ogólnopolska, słabe regionalne, C – wyłącznie tożsamości lokalne, D - brak tożsamości z danym państwem, dany obszar uważa się za odrębny kraj, E – utożsamianie się z innym państwem

Rola czynnika cywilizacyjnego i geopolitycznego:

Zachód (UE, NATO) – Rosja:

Wszystkie udane przypadki secesji – poza UE i NATO
(w czasie słabości Rosji)

Wszystkie nieudane próby secesji – w UE i NATO

Wojna na Ukrainie:

Zderzenie map mentalnych i stref cywilizacyjno-
geopolitycznych

Gdzie są Węgry?

Dziękuję za uwagę